

DOI: 10.7251/SSH1202188S

UDC: 371.3:796

REKREATIVNI TURIZAM, ORGANIZACIJA ZIMOVANJA I LETOVANJA SA ASPEKTA NASTAVE AKTIVNOSTI U PRIRODI

ZVEZDAN SAVIĆ¹, MARIJA BRATIĆ², NENAD STOJILJKOVIĆ¹

¹Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja, Niš, Univerzitet u Nišu, Srbija

²Prirodno-matematički fakultet, Niš, Univerzitet u Nišu, Srbija

Stručni rad

/Professional Paper/

Primljeno: 20.02.2012.

Izmjene primljene: 05.05.2012.

Odobreno: 29.07.2012.

Korespondencija:

Prof. dr Zvezdan Savić

zvezdansavic@yahoo.com

Sažetak: U osnovi rad teorijski tretira problematiku organizacije i realizacije određenih vannastavnih školskih aktivnosti sa aspekta nastave Aktivnosti u prirodi u školama. U školskim planovima i programima, navodi se da škole mogu organizovati zimovanja i letovanja ukoliko za to imaju uslova. U praksi se vrlo često susrećemo sa nepravilnim postupcima oko organizacija određenih modela aktivnosti u prirodi, pa je namera autora zasnovana na činjenici da na jedan posredan način predoče osnovne turizma sa organizacijom i realizacijom zimovanja i letovanja, kako bi u praksi bilo što manje problema i propusta. Ova vrlo primamljiva i zahtevna tema nije do sada na ovaj način obrađivana i sagledavana, pa stoga autori smatraju da će u tome dati samo jedan manji doprinos.

Ključne reči: turizam, aktivnosti u prirodi, organizacija, zimovanja, letovanja.

УВОД

Природни облици кретања имају велики значај за здравствени статус човека. У првом реду се мисли на раст и развој целог човековог организма, који током боравка и рекреације у природи повећава како здравствену, тако и радну способност. Са овим и много ширим знањима, предмет Активности у природи на факултетима спорта и физичког васпитања има за циљ да ближе упозна студенте и будуће професоре, са садржајима и могућностима које може пружити организовани боравак у природи. Основни циљ, предмета Активности у природи јесте да стечену праксу и искуства преноси на студенте и предочи им могућности и спортске активности које би им у мањој или већој мери пружиле здравији, квалитетнији и активнији живот.

„Активности у природи представљају низ спортских и других садржаја који се одвијају у природном амбијенту уз помоћ научних дисциплина, које су у служби безбеднијег боравка на отвореном уз уважавање свих природних законитости и поштовање и очување природе“ (Miletić, V,2011,12).

У настави физичког васпитања у школама примењују се разноврсни облици рада. Њихови актуелни програми наставе у неким ставкама су превазиђени или не допуштају иницијативу професора и ученика код избора појединих наставних и ваннаставних садржаја. Из тог разлога се јавља последица свеукупних проблема који прате транзицију једне мале државе и последица исте. На будућим професорима спорта и физичког васпитања је обавеза да промовишу здраве стилове живота, а са тим у вези да што чешће са својим ученицима, пријатељима и породицама бораве у очуваној и здравој природној средини (Savić, 2007).

Одређени број активности у природи у делу организације и реализације има директне или индиректне везе са туризмом. Стога је неопходно прво објаснити наведени термин. Туризам потиче

од француске „*LE TOUR*“ и енглеске речи „*TOUR*“ које означавају путовање, кружну шетњу (латинска реч „*TORNUS*“ – кружна шетња или путовање). Од основице ове речи изведене су све остале стручне речи, нпр. турист, туристика, туризмологија, туризмо техника и друге. Реч *турист* употребио је први пут француз Виктор Жакмон 1830. године (*Jovičić, 1982*).

Речи *туриста* и *туризам* се крајем XIX века шире у скоро свим језицима света и тако постају универзално разумљиви и опште познати појмови. Тако се *туризам* најједноставније дефинише као кружно путовање са одређеним циљевима или скуп активности везаних за кретање туриста. *А туриста* је особа која упражњава туризам или особа која путује из задовољства или културне понуде (*према: Чомић и сарадници, 2008*). Према Јовичићу „туриста је свака особа која се на свом путовању изван сталног места боравка задржава најмање 24 часа“ (*Jovičić, 1982, 7*).

У основи туризма преовлађују идеје водиле: 1) чињеница да се путује, 2) потпуна слобода избора, како циља тако и средстава који омогућавају да се до њега стигне, 3) тражење личног задовољства и 4) уживање, жеља за бекством, здравствене потребе, истраживачки дух, и тежња за образовањем и културом.

Из свега до сада можемо констатовати да су туризам и спорт међусобно повезани и комплементарни. Они представљају снажне силе развоја које стимулишу инвестиције у инфраструктурне производе (хотели, ресторани, спортске сале, стадиони и др.). То су производи од којих корист има и локално становништво, а и туриста. Уз помоћ оваквих производа туризам и спорт се могу повезати и окупити људе да створе снажне личне односе. На тај начин допринеће већем разумевању међу културама, већој толеранцији и тежњу ка миру у свету.

ПРОБЛЕМ, ПРЕДМЕТ И ЦИЉ РАДА

Проблем истраживања имплициран је тренутним друштвеним односима и непосредној школској пракси у реализацији одређених модела активности у природи. Летовања и зимовања спадају у ванансатвне облике физичког васпитања сезонског карактера. Садашњи планови и програми не обавезују школе да их организују. Међутим, свака школа која има услова за организацију путовања, може их реализовати. Тако се јавља проблем, како правилно организовати и реализовати исте у пракси.

Предмет рада односи се на значај и потребе правилног органозовања одређених ваннаставних активности у природи (путовања сезонског карактера, зимовања и летовања). Ови модели активности у природи припадају програмски трећем тематском подручју у физичком васпитању које се односи на „повезивање физичке културе са животом и радом“.

Циљ рада зависиће од заинтересованости читаоца да прихвате понуђено градиво. Када створе свест о значају ове области на свеукупан развој ученика и њега заинтересују да заволи природу, разуме њене законитости, опасности и добре стране, онда ће поуздано добити правог чувара природе. Многе колеге, моћи ће природу да искористе и као отворене полигоне. Циљ рада огледао би се и у томе да се један број стечених знања и вештина из других области искористе за вежбање на многобројним полигонима и излетиштима у ближој и даљој околини школа и градова.

ОСНОВЕ ТУРИЗМА

За свеобухватније разумевање општих туристичких кретања па и туризма уопште, неопходно је познавање значаја појма „туристичких мотива“. У основи свих кретања стоје потребе и елементи који су саставни део процеса задовољења потреба. Мотиви тако представљају објективни квалитет у задовољењу потребе али уједно и специфичну везу туристичких кретања и туристичке потребе.

„Мотивима називамо за туристе атрактивне појаве и предмете у природи и друштву. Туристички мотиви су основни подстицаји кретања чијим се дејством задовољавају културне и рекреативне потребе. Потреба је субјективна експресија а мотив је спољна драж која подстиче и задовољава ту потребу“ (*Jovičić, 1982, 96*).

Туристичка атрактивност мотива не сме бити неодређена ни апстрактна. Својства мотива којима се задовољава туристичка потреба називамо „атрактивним атрибутима“. Постоје четири атрактивна атрибута мотива: 1) **рекреативни**, 2) **куриозитетни**, 3) **знаменити** и 4) **естетски** (*Jovičić, 1982*).

Општом анализом посматраних појава уочавамо да туристичка потреба изражава услове у животној средини због чега се и мотиви путовања не могу налазити у местима становања, односно тамо где се и ствара потреба за кретањем.

У зависности од мотива путовања и облика физичког и економског обима туристичког промета, можемо разликовати и одређена „туристичка кретања“. То кретање представља најкомплекснију категорију туристичког феномена. У већини случајева у туризму су сједињени елементи кретања, простора и потрошње. То су управо и одређени критеријуми за базичну поделу врста и облика кретања, туризма.

Тако долазимо до следећих врста туризма и кретања: 1) **Фундаментални облици познатих туристичких кретања:** рекреативни, културни, излетнички и екскурзиони, 2) **Туристичких кретања према мотивима:** приморски, планински, бањски, градски, манифестациони, религиозни, сеоски и конгресни, 3) **Остали облици туристичких кретања:** језерски, речни и ловни. 4) **Према географској припадности:** национални и међународни, 5) **Према транспортним средствима:** мото туризам, железнички, наутички и ваздухопловни, 6) **Према социолошким критеријумима:** индивидуална туристичка кретања, породична и групна, 7) **Према мобилности клијената:** стационарни и транзитни и 8) **Преостали облици туристичких кретања:** дечији, омладински, сениорски и мешовити (*Чомић, Јовић и Поповић, 2008*).

У основи оваквог теоријског представљања аутори су мишљења да су ово само неке од основних одредница и подела које је неопходно познавати из разлога рационалне и правилне примене у пракси.

Рекреативни туризам

Етимолошко значење речи „рекреативни туризам“ третирано је од стране различитих аутора. Једно од њих заступа да је „рекреативни туризам изразито масован и доста разноврстан облик (саобразних) туристичких кретања“ (*Чомић и сардници, 2008, 144*). Његове главне особине су масовност и дужина боравка.

Данашњи услови савременог живота са свим својим негативним пропратним појавама, омогућавају да рекреација и туризам буду у првом плану. Захваљујући својим изразито здравим начином односа према телу појединца и околини, рекреативни туризам се намеће као нужност

савременог начина живота и рада. Масовни рекреативни туризам код нас је био карактеристичан за Синдикалне организације великих индустрија¹. Оне су рекреативним туризмом компензовале одређене негативне утицаје² на запосленог радника у производњи (*облик здравствене превентиве*), боравком у спортско–рекреативним дестинацијама и центрима (*у Србији су то: Златибор, Златар, Тара, Дивчибаре, Копаоник, Врњачка бања, Соко бања, Велики Јастребац итд.*), са крајњим циљем побољшања продуктивности рада и здравља појединца.

Дужина боравка у спортско–рекреативним центрима зависила је од врсте мотива и других потреба (*најчешће од 7 до 14 дана*). У контексту рекреативног туризма неопходно је поменути и законом одређене годишње одморе у радним организацијама (*дестинације: планински, језерски, речни, приморски*) који пружају могућност за реализацију различитих облика рекреативног туризма.

Често се у друштву можемо срести са слоганом „Побећи у природу“. Људи своје слободно време користе за бег из свакодневице, монотоније и загађене средине. Понајвише се одлучују за рекреацију јачег интензитета која захтева дужи боравак. То су хидрографски рекреативни мотиви који пружају могућност пливања, веслања, купања, риболова и друго, што употпуњује понуду туристичког места и дуже трајање туристичког боравка (*Станковић, 2008*).

Рекреативни туризам може бити значајан покретачки фактор неког туристичког места, из разлога што се природни и очувани простори могу искористити у спортско-рекреативне и туристичке сврхе и на тај начин се могу валоризовати и афирмисати.

Да би се постигли оптимални резултати и да би развој туризма био у складу са одрживим развојем, планирање рекреативног туризма на просторима очуване природе мора бити дугорочан и интегрисан у целини. Кроз програме туристичке едукације неопходно је информисати друштво о заштити природе о значају планирања развоја туризма као и о евентуалним последицама непланског, агресивног развоја рекреативног туризма.

Зато овај рад има тенденцију да објасни како студентима, професорима спорта и физичког васпитања тако и осталим заинтересованим да уживају у природним лепотама, да се навикавају на живот у природним условима, да користе благотворно дејство природних чинилаца (ваздух, вода, сунце и др.), да се оријентишу у природи, да проширују своја знања из природних наука, да науче да чувају природне лепоте и човекову околину. Све то могу остварити уз рекреацију и туризам.

ОРГАНИЗАЦИЈА ПУТОВАЊА СА СЕЗОНСКИМ КАРАКТЕРОМ (ЗИМОВАЊА И ЛЕТОВАЊА)

Путовања сезонског карактера (зимовања и летовања), с обзиром на масовност и дужину трајања спадају у мешовити рекреативни туризам. Овај вид путовања има изузетно здрав однос према телу учесника. Тако се у основи свих организованих путовања туристичке агенције јављају као посредници између туристичке понуде и тражње. Оне врше снажан утицај на обим туристичких путовања и токове туриста према конкретним туристичким дестинацијама. У овом делу аутори третирају поједине опште напомене око организовања путовања сезонског карактера (зимовања и летовања ученика), које су настале као плод дугогодишњег искуства аутора у организовању истих.

Важна оперативна фаза у организацији зимовања и летовања је сама ПРИПРЕМА којој треба посветити пуно пажње. У пракси се срећемо са другачијом ситуацијом. Министарство просвете

¹ „МИН“, „ЕИ“, „ДИН“, „ЈПТТ“ – Ниш, „Тигар“, „Први Мај“ – Пирот, „Гоша“ – Смедеревска Паланка, „14 октобар“, „Мерима“, „Жупа“, „Трајал“ – Крушевац итд.

² Аеро загађења, хипокинезија, замор, стрес и повреде.

Републике Србије као битан чинилац у реализацији ових програма није на адекватан начин решило законским и подзаконским актима ово подручје. Без обзира на то, уколико имају услова, школе могу са туристичким агенцијама организовати програме путовања и сносити одговорност за исте. У појединим тумачењима поред Министарства просвете, Национални савет такође не дозвољава да школе учествују у организацији сезонских путовања (летовања и зимовања) ученика и студената. Из тог разлога наставници немају избора но да се приватно договарају са туристичким агенцијама и родитељима који су заинтересовани за овај вид путовања своје деце. У Министарству просвете такође дају објашњење да немају никакв основ да контролишу приватне аранжмане и због тога они неће спречити, нити казнити наставнике и школе који желе да сами организују летовање или зимовање ученика, такође тиме се неће бавити ни просветне власти. Ипак и једни и други сматрају да ће организатори (наставник и туристичка агенција) сносити све последице у случају неке незгоде, или инцидента.

Операционализација послова око организовања зимовања и летовања, требала би да има следећи редослед радњи и поступака. Зимовања и летовања треба званично да се налазе – да уђу у Годишњи план рада школе за ту школску годину. Годишњи план рада школе усваја Школски одбор кога чине 9 чланова.³ Поред овога, неопходна је сагласност родитеља чија су деца малолетна, а која ће користити овај аранжман. Сагласност се мора обезбедити пре реализације путовања, у процесу припреме.

Комисију која организује овај вид путовања могу чинити: наставник физичког васпитања, директор школе, представници родитеља и ученика. Они међусобно имају подељене функције и задатке које требају да обаве. Највећа одговорност приликом организације требала да припадне иницијатору, тј. организатору путовања, док школу треба минимално укључити из разлога што она не би смела званично да учествује у ваннаставном програму и активностима.

Иницијативу око покретања организације могу да поднесу: Актив наставника физичког васпитања или један од наставника, Ученички парламент, Ученичка задруга или други заинтересовани наставници школе (географије, историје, итд). Поступак покретања иницијативе треба да садржи следеће информације: предлог дестинације за сезонско кретање са додатним, неопходним информацијама (место, време – период одласка, хотел – одмаралише, цену, број рата, начин плаћања, превоз, гратисе – бесплатна места, јеловник и број полазника). Ово се може решити и интерним „расписом“ за избор туристичке агенције, који у пракси реализује комисија.

У даљем организационом поступку неопходно би било да усвојени предлог комисије званично усвоји и Школски одбор. Након доношења те одлуке и сагласности родитеља деце која путују приступа се реализацији потписивања уговора са изабраном туристичком агенцијом⁴.

Након потписивања уговора заказује се састанак са родитељима и ученицима, како би их информисали и дали смернице о путовању. Такође за састанак се може припремити и презентација о организацији и програму са тачно утврђеним активностима које су планиране у току пута и презентовати им помоћу „видео бима“. Поред организације и реализације пута на састанку треба родитељима јасно објаснити и рећи шта је све потребно од опреме и реквизита детету како би се програм реализовао успешно. Такође неопходно је упознати ученике и са одређеним психофизичким припремама које морају да обаве сами пре поласка, ради смањења фактора повређивања. После обављених састанака са родитељима и ученицима, такође је потребно да реализатори путовања обаве одређене консултације и припреме, са крајњим циљем постизања што бољих резултата у

³ Три (3) члана из редова наставника, (3) из редова родитеља и (3) из редова локалне самоуправе (укупно 9).

⁴ Разговор обављен са проф. Божидаром Стошићем директором ОШ „Душан Радовић“, из Ниша, 21. 12. 2011. године

реализацији програма зимовања и летовања. Након реализованог зимовања и летовања неопходно је да „комисија“ поднесе одређени „писани извештај“ о реализацији наведене активности. Извештај би требало да садржи један критички осврт са одређеним смерницама за наредну годину.

Аспекти којих се треба придржавати ради боље организације зимовања или летовања можемо сагледати кроз следеће принципе физичког васпитања: **принцип васпитне и здравствене усмерености, принцип практичне применљивости (утилитарности) и принцип забаве и разоноде** (*Вишњић, Јовановић, Милетић, 2004*).

Зимовање

Зима је годишње доба које има своје одређене карактеристике: краћи дан, ниже температуре, веће падавине (кише и снег), повећано аеро загађење и повећана влажност ваздуха. Већи део времена у току дана проводи се у загушљивим и затвореним просторијама уз присуство хипокинезије. Насупрот оваквом животу и раду у урбаним срединама, боравак на већим надморским висинама (800–2000 мнв.) посебно позитивно делује на организам појединца (на кардиоваскуларни и респираторни систем). Све то иде у прилог чињеници да у току зимског периода требамо водити што више времена на отвореним планинским површинама. На тај начин долази се до потребе да се у школама организују обавезна зимовања ученика.

Зимовање као специфична ваннаствна активност отвара могућности за реализовање одређених принципа физичког васпитања, који се огледају у следећем: 1) перманентно васпитно утицање на учеснике у току боравка, 2) остварење бриге о здрављу субјеката у току боравка, 3) стечена знања на часовима физичког васпитања која добијају на практичној применљивости као једној од специфичних ситуација, и 4) принцип забаве и разоноде, који изражава позитивна емоционална расположења – стања код учесника (*Вишковић, Савић, 2002*).

Према Митићу зимовање карактеришу циљ и задаци. Они су дефинисани кроз појмове: **здравље, знање и забава**.

ЗДРАВЉЕ: остваривање позитивног утицаја на целокупан психосоматски статус појединца, перманентна брига о здрављу у току боравка на зимовању. Здравље омогућава да се развија свесност о позитивним утицајима планине и веће надморске висине на здравље појединца.

ЗНАЊЕ: представља упознавање са основним туристичким карактеристикама дестинације где се борави, остваривање спортско-техничког образовања (учење скијања, трчања на скијама, клизања, санкања), знање о коришћењу адекватне опреме на планинама, упознавање са опасностима на планини у току зимског периода и повећање знања о позитивном утицају психофизичких припрема организма за остале активности у току зиме.

ЗАБАВА: да се организује живот и рад у новим ситуацијама са позитивним емоционалним исходима и могућност да се појединим активностима учесник креативно изражава да буде субјект у раду, активностима (*Митић, 2001*).

Летовање

За разлику од зиме, лето је годишње доба које пружа широк спектар могућности за организовање одређених облика и модела боравка у природи и туристичких путовања. У овом периоду постоји одређен број активности које се могу организовати и реализовати како на копну, тако и на води. Високе температуре су основна карактеристика овог временског периода. Она у затвореним и урбаним просторима може да има и негативне ефекте. Ту требамо придодати и вештачка расхлађења „клима уређаје“ који се у задње време све чешће користе у затвореним просторијама

па и у колима. Све то доводи до одређених нус-појава код појединца, у виду честих прехлада и променама у организму које су последица наглих температурних промена током дана. Ако се томе придода чињеница да ученици основних и средњих школа у том периоду имају законом одобрен школски распуст, истиче се потреба да се он искористи на активан и здрав начин. Летња сезона, за разлику од зимске пружа нам шири спектар природних и туристичких вредности за организације путовања. У зависности од договора међу члановима Комисије за реализацију програма пута, лета за ученике и студенте се могу организовати на: мору, језерима, бањама, планинама, селима, рекама и др. Из свега овога можемо закључити да лето пружа могућност за развој већег броја туристичких кретања.

Летовање као специфична ваннаствна активност, отвара могућност за реализовање одређених принципа физичког и здравственог васпитања, која се огледају у следећем: 1) у току летовања се перманентно васпитно утиче на учеснике у току боравка, 2) летовањем остварујемо бригу о здрављу субјеката у току боравка, 3) стечена знања на часовима физичког васпитања добијају на практичној применљивости (пливање, роњење, трчање, пешачење), као једној од специфичних ситуација у току лета и 4) принцип забаве и разоноде, има адекватну примену и изражава позитивна емоционална расположења, стања код учесника летовања.

Према претходним наводима и летовање карактеришу циљ и задаци. Они су такође дефинисани кроз појмове: **здравље, знање и забава**, који су претходно већ објашњени. На основу свега реченог, истичемо да основу свих покретачких активности у организовању зимовања и летовања требамо тражити код професора спорта и физичког васпитања у школама.

ЗАКЉУЧАК

Општом анализом уочавамо да основу туризма чине рекреативне и културне потребе појединца или групе туриста. Зато се туризам и разликује од обичног путовања, управо по томе што подразумева слободан избор циља и општу тежњу да се постигне задовољство. Човек као субјект туристичких кретања је нераздвојиви део природе, а са својим делатностима даје основни печат простору у коме се та кретања реализују. Да би одржао своју биолошку егзистенцију, човек, перманентно троши ваздух и воду, основне супстанце који су му неопходне. Без ваздуха и воде човек брзо умире, а тиме престаје и његова функција као друштвено корисног бића.

У основи сваке наставе физичког васпитања истиче се њен циљ у виду задовољења потребе ученика за кретањем, доприноса повећању адаптивне и стваралачке способности ученика у савременим условима живота и рада, развијање здравствене културе неопходне ради очувања здравља и стварање навике да се физичко вежбање угради у свакодневни живот и културу живљења уопште.

Базични део добро организованих и реализованих зимовања и летовања јесте адекватна припрема целокупног тима који је укључен у саму реализацију (Комисија). Неопходност реализације наведених активности проистиче из свакодневних потреба деце школског узраста. Сваки од наведених облика боравка у природи са адекватним садржајима свакако ће дати одређени ефекат у психофизичком развоју појединца. Све то иде у прилог чињеници да професори спорта и физичког васпитања требају организовати летовања и зимовања за своје ученике.

Добијена и усвојена знања презентацијом овог рада повећаће самопоуздање и одговорност за безбедано организовање зимовања и летовања у свим условима. Ова знања подударају се и са

програмским обавезама професора спорта и физичког васпитања у школама. Она се односе на самостално вођење деце на излете, походе, такмичења, кросеве, наставу логоровања у летњем и зимском периоду (зимовања и летовања), теренске наставе и многе друге активности.

Због свега наведеног, аутори су мишљења да ће наведени текстуални материјал бити од велике користи у практичној реализацији истих, ради постизања што бољих ефеката зимовања и летовања, као и избегавања нежељених последица до којих може доћи.

ЛИТЕРАТУРА:

- Бјељац, Ж. (2006). *Теоријско-методолошке основе манифестационог туризма*. Београд: Српска академија наука и уметности, Географски институт „Јован Цвијић“.
- Вуčković, S. i Savić, Z. (2002). *Aktivnosti u prirodi*. Knjaževac: GIP, „Тимок“.
- Вишњић, D., Јовановић, A. i Милетић, K. (2004). *Теорија и методика физичког васпитања*. Београд: СИА.
- Јовић, Ж. (1982). *Osnovi turizmologije*. Београд: Naučna knjiga.
- Митић, D. (2001). *Rekreacija*. Београд. Универзитет у Београду, Факултет спорта и физичког васпитања.
- Милетић, V. (2011). *Izlaz iza otvorenih vrata – aktivnosti u prirodi*. Београд: СИА.
- Савић, З. (2007). *Активности у природи – практикум*. Ниш: СИА.
- Станковић, M., С. (2008). *Туристичка географија*, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Чомић, Д., Јовић, G. и Поповић, I. (2008). *Основе туризма*. Источно Сарајево: Филозофски факултет.

RECREATION TOURISM, ORGANISATION OF SUMMER AND WINTER PROGRAMS IN TERMS OF TEACHING ACTIVITIES IN NATURE

ZVEZDAN SAVIĆ¹, MARIJA BRATIĆ², NENAD STOJILJKOVIĆ¹
¹Faculty of Sport and Physical Education, Nis, University of Nis, Serbia
²Faculty of Sciences and Mathematics, Nis, University of Nis, Serbia

Abstract: Basically our scientific work deals with theoretical problems of organization and realization of certain school activities outside of class in terms of teaching „Activities in the nature” in schools. The school’s curriculum states that schools would be able to organize winter and summer program if they have conditions. In practice we often meet irregularities in organization of certain models of outdoor activities, that is why the intention of the authors is based on fact to indirectly present the basis of tourism with organization and implementation of winter and summer programs. For this reason, the authors believe that this scientific work would give a smaller contribution to the implementation of winter and summer programs.

Key words: tourism, activities, nature, organization, winter, summer.